

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

IV. De scientiarum subalternatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

possimus conclusiones omnes ad aliquam illarum reducere, & hanc scientiam ab alia distinguere. Si enim quis vellet ad eandem scientiam reducere conclusiones Logice, & Mathematicæ incongruè satis coniungeret res, quæ ex natura sua, aded inter se sunt diuersæ, non tamen hæc vniuersalis ratio subiecti formalis tribuentis scientiæ vnitatem, ita naturæ legibus præscribentibus, vt aliter non potuerit à scientiarum principibus taxari, attentâ etiam ipsarum rerum conuenientiâ, & disconuenientiâ. Tradit hanc conclusionem Smigietius disp. 17. sect. 2. vbi postquam dixerat scientias ex natura rei distinctionem habere, subdit: *Non tamen ita existimasse ex natura rei, quasi non potuerit saluâ rei naturâ, alia distinctio scientiarum institui. Si enim exercitus secundum varios ordines variè ordinari, & distinguere poterant, & quidem conuenienter ex natura rei, ita & scientiarum particularium multitudo in varios veluti ordines distribui poterat, spectando varios fines formarum, & varios modos, in quibus conuenire possunt. Nullus tamen melior, & conuenientior inuentus est quàm iste, &c.* Pro eadem sententia refero Nominales, & omnes qui asserunt scientiam non habere vnitatem in esse entis, sed in esse seibillis, quibus terminis significari intenditur, scientiam non esse vnum ens, sed plura, quæ simul sumpta dicuntur vna scientia, & vniuersim omnes Doctores asserentes distinguere per obiecta, quæ illis ex ipsa rei natura conueniunt, qui nomine obiecti subiectum intelligunt, quod iuxta rei naturam conuenienter fit ex tali ratione cum tanta vniuersalitate, & non cum alia maiori, aut minori, etiamsi non inconuenienter ex alia, non tamen ex quacumque fieri possit: sicuti exercitus fit ex militibus, & ex his ducibus, qui possent ex paucioribus pluribusve fieri, non tamen ex quacumque alia multitudine minori, & maiori, quia licet multitudo ex qua exercitus fieri potest latitudinem patiatur, & indiuisibiles non habeat terminos, aliquos tamen magnitudinis, & paruitatis, quos non possit attingere debet habere, quia tanta potest esse hominum multitudo, vt nullâ militari disciplinâ possit gubernari, nullâque ciborum ali copia; & aded exigua, vt nec minimum hostis impetum possit sustinere. Sic possent obiectum scientiæ aded vniuersale, & extensum institui; vt nullis possit principiis comprehendere, & aded exiguum, & inextensum, vt tantum intra illud possent intellectus vnâ vel alteram elicere conclusionem, ita vt necessum esset innumeras scientias designari, quibus comprehenderetur totum obiectum, per quod intellectus variis discursibus diuagatur. Conclusio hæc probanda est ex rationibus, quibus omnes modos scientiam diuidendi ab isto distinctos impugnauimus; & ex argumentis adductis contra sententiam, quæ scientiam diuidit per obiectum, seu formale subiectum, quæ tantum probat obiectum formale vniuersumque scientia potuisse cum alia aliquantulum maiori, minorive latitudine desumi attentâ præcisè naturâ rerum, etiamsi iuxta hanc congruenter satis subiecta cum illa latitudine, quæ illis scientiarum Principes designarunt, distributa fuerunt, sicuti rectè attentâ naturâ rerum, quæ in Logica tractantur aptè ab hoc auctore in duodecim disputationes diuiduntur, & non minus aptè in quatuordecim ab alio tota Logicæ materies distribuitur, & ineptè in duas tantum, seu in centum disputationes alius eandem Logicam partiretur, ipsa enim Logicæ natura, seu earum rerum, quæ in Logica tractantur exposcit vt intra certam capitum latitudinem tota interficeretur Logica.

34

Sententiam hanc verissimam esse tibi persuadebis, si tibi fingas sententiam asserentem libros de generatione, & corruptione adquatam, totalemque scientiam continere, cuius obiectum est ens generabile, ad quod ordinantur omnia, quæ de natura qualitatum illarum, productione, & corruptione; de nutritione, & accretione; de rarefactione, & mixtione in his libris disputat Aristoteles, & hanc scientiam distinguere ab illa, ad quam pertinent reliqua omnia, quæ nos ad vnâ Philosophiam reducimus, cuius obiectum esset ens naturale abstrahens præcisè à generatione, & corruptione, distinguere ab obiecto huius scientiæ instituta ex his, quæ in libris de generatione disputantur, cuius obiectum esset ens generabile & corruptibile; & hanc sententiam ita compositam seclis omnium auctoritate Philosophi, & reliquorum Doctorum impugnandam suscipias. Profectò nec mediocrem rationem contra illam meditaberis. Ex quo infero, non ita ex ipsa

rerum natura distinctis scientiis obiecta esse designata, vt aliter non potuerint obiecta distribui, & scientiæ ordinari, & inter se distinguere: vbi enim nulla est physica actuum aut habituum connexio, aut dependentia, strictior alia vnio non poterit excogitari.

Suadet etiam eandem sententiam dissertatio quæ inter Doctores de eadem Dialectica, An pertineat ad Philosophiam, an ad Metaphysicam, an specialis scientia sit dicenda: & de eadem Metaphysica an triplicem specie scientiam distinctam contineat, quas quæstiones non ex aliis principiis, quàm ex auctoritate Philosophi præscribere his scientiis propria obiecta vllus rectè definiat: postquam enim omnes conuenierint, scientias per obiecta distinguere, mensura singulorum obiectorum desumenda erit ex Philosopho, seu ex Principe cuiusvis scientiæ, quæ illi obiectum cum tanta latitudine, & vniuersalitate, & non cum alia maiori, minorive designauit. Lege si placeat circa prædictas quæstiones P. Suar. disp. 1. Metaphys. & PP. Conimbr. quæst. 1. Proæm. Physica.

Obiicitur: Scientiæ distinctæ habent distincta principia, ex quibus suas inferant conclusiones: ergo per hæc principia poterunt scientiæ inter se distinguere. Respondeo concedendo antecedens, negando consequentem, quia principia specialia cuiuscumque scientiæ aded inter se sunt disparata, vt sæpe nulla possint ratione vniuerbâ, quæ omnia inter se conueniant, fecerni à principis aliarum scientiarum. Secundo quia distinctæ scientiæ distinctis vtuntur principiis, quia illis indigent ad distincta prædicata de subiectis formaliter distinctis inferendis, ac proinde prior est in quacumque scientia distinctio sui obiecti ab obiectis reliquarum scientiarum, quàm distinctio suorum principiorum ab aliarum scientiarum principiis. Demum noto, quod etiamsi per principia distincta scientiæ inter se distinguerentur, eadem latitudine distinguenda esse, quæ per obiecta distinguuntur, possent enim ex natura rei ex pluribus paucioribusve principiis distinctæ institui scientiæ, licet attentâ eiusdem rei naturæ, rectè ex principiis, quibus de facto vtuntur essent institutæ.

PUNCTVM IV.

De scientiarum subalternatione.

DE scientiarum subalternatione agit Aristoteles 1. Poster. cap. 9. text. 23. ex quo ferè omnes Doctores triplicem modum subalternationis in scientiis assignant. Primus est ratione finis, quia scientia hæc respicit illius obiectum tanquam proprium finem, sicuti ars frænefactoria respicit equestrem; & equestris respicit militarem, in quo sensu ars frænefactoria & equestris militari subordinari dicuntur, & artes seruiles architectonicæ arti. Secundus est ratione principiorum, quando principia vnius scientiæ sunt conclusiones alterius: tunc enim sicuti principia vnius scientiæ sunt sub alterius principiis, sic vna scientia dicitur esse sub altera. Tertius ratione obiecti, quando vnius obiectum est sub obiecto alterius contractum per differentiam accidentalem, sicuti se habet Perspectiua respectu Geometriæ, quia id quod Geometria probat de linea, Perspectiua probat de linea visuali. Ex his scientiis subalternatis illa proprie dicitur subalternata, quæ subalternationem habet ratione obiecti contracti per differentiam accidentalem, hanc definiuit Aristoteles 1. Poster. cap. 7. & 9. Constituit enim Philosophus subalternationem in eo, quod scientia inferior, seu subalternata à subalternante dependeat, illiusque demonstrationes sub eadem ratione formali ad se deriuat, quod fit quando scientia inferior accipit obiectum formale superioris, & illi tantum addit accidentalem differentiam. ratio est quia scientia, & demonstratio sequitur suum formale obiectum, ac proinde, vt scientia subalternata assumat demonstrationes subalternantis, debet suum obiectum desumere, non contractum per differentiam aliquam essentialem, quia iam non esset idem obiectum formale, sed contractum per aliquam differentiam accidentalem, quæ non extrahat obiectum à sua ratione formali, & illi aliquam adhibeat differentiam, vt aliquomodo saltem accidentaliter scientia subalternata à subalternante discrepet.

Ex hac doctrina tres proprietates agnoscunt ferè omnes auctores

35

36

I

2

authores in scientia subalternata respectu subalternantis. Prima est ut principia subalternatae probentur à subalternante. Hanc conditionem appofuit Philosophus 1. Poster. tex. 13. vel 69. ubi ait principia Harmonie seu Musicæ probari ab Arithmetica, cui Musica subalternatur. Ratione probatur proprietatem illam inseparabilem esse à scientia subalternata. Si principia vniuersæ scientiæ non dependeant ex principiis alterius, illæ scientiæ essent omnino diuersæ, & nulla in illis reperiretur dependentia: ergo nec subordinatio, quæ dicit dependentiam vniuersæ scientiæ ab alia: ergo ad rationem subordinationis seu subalternationis scientiarum requiritur ut principia scientiæ inferioris, seu subalternatæ, dependeant à subalternantis principiis. Secunda proprietas est, ut obiectum subalternatæ contineatur sub obiecto subalternantis, ita ut ab illo debeat intrinsecè in esse & cognosci à priori. Conditionem hanc exprefcit Aristoteles 1. Poster. tex. 100. aliàs 300. dicens subalternatam habere quia, & subalternantem habere propter quia, hoc est, subalternantem probare à priori obiectum, quod subalternata tantum probat, à posteriori; ergo non potest perfectè sciri obiectum scientiæ subalternatæ, quovique obiectum subalternantis, sub quo continetur demonstratur propter quia, seu à priori, non enim perfectè res cognoscitur quovique à priori, qui est perfectissimus cognoscendi modus, innotescat. Secundò probatur inductione facta in omnibus obiectis subalternatis, & subalternantibus, in quibus semper subalternatum ab obiecto subalternantis dependet: cognitio enim linearis visualis dependet à cognitione linearis, & cognitio corporis humani fanabilis dependet à cognitione corporis humani. Ratione probatur, quia ideo datur transitus à subalternante ad subalternatam, ut quæ sunt cognita in subalternante deferuant ad cognitionem perfectam eorum, quæ sunt in subalternata, si cognitio à priori habenda sit: ergo obiectum subalternatæ ut à priori cognoscatur dependet à cognitione obiecti subalternantis. Tertia conditio est ut obiectum subalternantis sit aliquo modo idem cum obiecto subalternatæ, & aliquo modo diuersum ab illo. Explicuit hanc proprietatem Aristoteles 1. Poster. tex. 20. aliàs 58. 59. & 60. docens subiectum subalternantis debere esse alterum à subiecto subalternatæ, quo modo loquendi significatur obiectum subalternatæ accidentaliter differre, & non essentialiter, quia id cui essentialis differentia conuenit aliud dicitur, & id cui tantum accidentaliter alterum appellatur. Proprietatem hanc probauit supra num. 1. quæ possitima est scientiæ subalternatæ, ex qua reliquæ dimanant, cum enim scientia sequatur suum obiectum, eo ipso quòd scientia inferior sumat obiectum scientiæ superioris, debet accipere cum obiecto principia, & demonstrationes scientiæ superioris, & sibi applicare in obiecto superioris per differentiam accidentalem contracto, quæ ratione sunt propriæ demonstrationes illæ quas scientia superior de eodem obiecto non contracto per talem differentiam exhibuit.

3 Ex hoc fit primum subalternationis gèus ratione finis proprium non esse, & artem frænefactoriam non subordinari militari, neque artes seruiles arti architectionicæ, quia huiusmodi artes, quæ respiciunt alias, tanquam fines ad quos ordinantur, non ex illis desumunt obiectum, neque illarum principiis vtuntur, ars enim frænefactoria obiectum habet adæquatè distinctum ab equestri, & equestri à militari; & ars scindendi lapides non habet pro obiecto obiectum architectionicæ contractum, per aliquam differentiam accidentalem, neque ars frænefactoria vtitur principiis artis equestris; aut equestri desumit principia artis militaris, sed quælibet habet principia inter se diuersa, absque eo quod propria vniuersæ artis possint deferre ad inferendas conclusiones alterius, neque vniuersæ artis conclusionibus potest alia uti tanquam principiis ad proprias conclusiones inferendas.

4 Inferitur similiter reliquas scientias non subordinari Metaphysicæ, etiam si Metaphysica agat de ente in tota sua latitudine, & reliquæ scientiæ de ente contracto contento sub ratione communi entis, quia reliquæ scientiæ agunt de ente contracto per differentiam essentialem, quod diuersam scientiam sibi vendicat, ac ens abstractum ab illa differentia. Eadem ratione scientia de homine non subalternatur scientiæ animalis, quia scientia de homine est scientia de animali contracto per differentiam essentialem. Ratio à priori est, quia illa, quæ demonstrantur

Franc. de Oueda, Philosoph. Tom. I.

de ente, seu de quocumque prædicato communi essentialiter contracto, non possunt demonstrari ex principiis, quibus demonstrantur illa, quæ de illo prædicato abstracto enunciantur, cum nullam connexionem habeant cum illo, sed specialiter oriuntur ex differentia contrahente, & propter eandem rationem nulla conclusio pertinet ad scientiam de illo prædicato communi potest esse antecedens ad illa inferenda, quæ de illo prædicato iam contracto, seu de specie ad quam contrahitur enunciantur. Exempli gratia: demonstrat scientia de homine hominem esse admiratum, hoc inferri non poterat ex nulla conclusione, quam habeat scientia de animali, neque ex aliquibus principiis, quibus scientia de animali de illo disputet, quia esse admiratum oritur ex differentia rationalis inclusa in homine, de qua scientia de animali non agit, & cum qua nihil eorum, quæ de animali abstractè sumpto prædicantur connexionem habent, quia animal abstractè sumptum cum omnibus quæ de illo possunt enuncitari secundum conceptum abstractum indifferens est ut coniungatur cum rationali, vel cum irrationali.

5 Ob eandem rationem scientia, quæ agit de obiecto aliquo contracto per differentiam accidentalem in esse rei, respectu obiecti, essentialiter tamen in esse obiecti respectu talis scientiæ, quia obiectum illud consideratur sub tali accidenti tanquam sub ratione formali obiectiua, ratione cuius subiecto conueniunt illa, quæ scientia enunciat de tali subiecto, subalternata non erit respectu scientiæ, quæ agit de illo obiecto non contracto per illam differentiam, sed alia scientia essentialiter distincta, quia scientia illa non uti poterit demonstrationibus, neque conclusionibus scientiæ de obiecto non contracto, ad inferenda illa, quæ conueniunt obiecto contracto ratione differentie, ad quam contrahitur, cum qua nullam habet connexionem. Ratio est quia scientiæ differunt per rationem formalem subiecti de quo disputant, ratione cuius subiecto conueniunt illa, quæ de illo enunciantur: ergo quotiescumque scientia agit de subiecto sub diuersa ratione formali, etiam si hæc accidentalis sit subiecto; dummodo ratione illius conueniant subiecto illa, quæ de illa scientia demonstrantur, scientia erit essentialiter distincta, & principiis essentialiter distinctis indigebit, & distinctis demonstrationibus. Confirmatur: scientia de homine albo formaliter ut albo, in ordine ad illa, quæ homini conueniunt ratione albedinis, non minus differt à scientia de homine secundum se sumpto, quam differt scientia de homine à scientia de animali, quia sicuti conclusiones, quæ inferuntur in scientia de animali deferre non possunt ad inferenda illa, quæ homini conueniunt, quatenus homo est, ita conclusiones, quæ inferuntur in scientia de homine secundum se sumpto deferre non possunt ad inferenda illa, quæ homini albo formaliter ratione albedinis conueniunt; quia nihil eorum, quæ conueniunt homini quatenus homo est, connexionem habet cum aliquo illorum, quæ conueniunt homini albo formaliter ratione albedinis.

6 Debet ergo scientia subalternata, quæ agit de subiecto contracto per differentiam accidentalem, demonstrare passionem, quæ illi subiecto conueniant ratione sui, & non ratione differentie, præcisè applicando subiecto contracto, id quod de eodem subiecto dicitur independentè à tali contractione, applicando demonstrationes propriæ materiæ, quas scientia subalternata in materia non contracta per differentiam accidentalem conficiebat, & non considerando differentiam contrahentem ut rationem formalem obiecti, ob quam rationem dicebat Aristoteles 13. Metaphys. summ. 1. cap. 3. Harmonicam non considerare vocem prout est vox, sed prout est numerus, & Perspectiuam non considerare visum, ut visus est, sed ut lineam; etiam si huius obiectum sit visualis linea, seu linea contracta per differentiam visualis, & illius obiectum sit numerus vocum. Cum ergo dicimus Perspectiuam respicere tanquam obiectum lineam ut in visu, non reduplicamus ibi rationem formalem obiecti, sed assignamus conditionem accidentalem, seu materiam, in qua linea consideratur à Perspectiuo. Ex quo etiam fieret, quod si illa conditio accidentalis ad rationem formalem obiecti scientiæ subalternæ pertineret, iam talis scientia subalternata non esset, quia in illa ratione formali esset independentè à subalternante scientia, habere enim principia

E

propria

propria, & proprietates illius rationis formalis demonstraret propriis demonstrationibus, & subalternantis scientiæ demonstrationibus.

7 Aduerto insuper, quod etiam si demonstrationes scientiæ subalternæ diuersæ videantur à demonstrationibus subalternantis ratione principiorum, quia subalternata vti-
tus conclusione subalternantis tanquam principio, & ratione conclusionis, quia in Medicina conclusio est: *Vulnere circulari difficile sanatur*, quam nullo modo Geometria infert; nihilominus demonstrationes vtriusque scientiæ accidentaliter tantum differunt ratione materiæ affectæ differentiæ accidentali in demonstratione scientiæ subalternatæ, quæ non afficitur materia in demonstratione scientiæ subalternantis. Rem explicet exemplum. Conclusio illa *Vulnus circulare difficile sanatur*, hoc est, partes carnis à quibus vulnere circulari portio fuit auulsa, ex cuius defectu figuram circuli faciunt, difficilius vniuntur, quam vniuntur, si triangularem, aliãve figuram redderent, est purè Geometrica, quia difficultas illa vniionis non conuenit vulnere circulari, quia vulnus est, sed præcisè quia figuram retinet circularem, eadem enim esset difficultas in quacumque alia materia, in qua figura circularis contingeret, ac proinde probatio illius conclusionis non Medico, sed Geometrà incumbit, cuius est dicere, *omnis figura circularis habet partes inter se maximè distantes, quæ difficultius vniuntur*. Ex quo infero demonstrationem, in qua infert Geometra; ergo partes figuræ circularis maximè distant, & demonstrationem, in qua infertur; ergo vulnus circulare habet partes maximè distantes, tantum differre ex eo quod prior demonstratio abstrahit à materia; posterior verò fit in materia speciali, quæ differentia accidentalis est, ac proinde, demonstratio formaliter est eadem, & ex eisdem principiis, ex quibus fuit illatum hoc consequens, *figura circularis habet partes maximè distantes* potuit immediatè inferri consequens, quod infertur in demonstratione scientiæ subalternantis, videlicet, *vulnus circulare habet partes maximè distantes*, licet frequentius prius inferamus, ergo *figura circularis habet partes maximè distantes*, deinde ex hoc consequenti illato tanquam ex principio iterum subinferamus, ergo *vulnus circulare habet partes maximè distantes*, quæ illationes in re non differunt, posterius enim consequens in priori formaliter erat inclulum, sicuti in hanc vniuersali, *Omnis homo est animal* includitur hæc propositio, *Omnis homo albus est animal*, quia differentia accidentalis albedinis non extrahit subiectum à ratione hominis, neque ratione talis differentie conuenit homini, qui est albus esse animal, sed præcisè ratione hominis, quod eodem prorsus modo contingit in vulnere circulari; ratio enim vulneris non extrahit circulum à propria ratione circuli, neque circulus, qui est in materia vulneris habet partes maximè distantes; quia est in hac materia, sed præcisè, quia circulus est.

8 Ex his infero, scientiam subalternatam distingui à subalternante inadæquatè & accidentaliter tantum ratione differentie non pertinentis ad rationem formalem scientiæ, ex eo videlicet, quod id, quod scientia subalternans inferebat abstrahens à materia, scientia subalternata infert in hac speciali materia, vel ex eo, quod id quod scientia subalternans inferebat in materia vniuersaliter sumptâ, scientia subalternata infert ex eisdem principiis in materia contracta per differentiam accidentalem, absque eo, quod ratione talis differentie prædicatum talis conclusionis inferatur de subiecto, sed præcisè ratione subiecti, quatenus ad talem contractionem supponebatur.

9 Ex his infero, nullam cognitionem practicam subordinari cognitioni speculatiuæ aliis scientiæ, quia cognitio practica respicit ex parte obiecti formalis factibilitatem, quam non respicit cognitio speculatiua, ac proinde cognitiones istæ differunt inter se ex obiecto, seu ex modo illud respiciendi, quæ differentia maior est, quàm illa, quæ reperitur inter conclusionem scientiæ subalternatæ & subalternantis. Quod si communiter feratur multas scientias practicas subalternari speculatiuis vt Nauticam Astrologiæ; Musicam practicam Musicæ speculatiuæ; Medicinam Physicæ, ideo est, quia scientiæ practicæ in multis dependent à scientiis speculatiuis, quæ ita conducunt ad cognoscendum obiectum, circa quod tanquam circa materiam scientiæ practicæ versantur, vt absque illarum directione scientiæ practicæ procedere nequeant. Rem declarat exemplum. Nauticus cognoscit modum, quo nauius du-

cenda est, & quâ ratione debeat vela pandere, & remos inflectere, cognoscit etiam non oportere nauim mari credere, nisi quando tempus est tranquillum, quæ cognitiones practicæ sunt, & ad nauticam spectantes, verumtamen cognitiones illæ Nautico inutiles erunt, & nunquam opportunum effectum habere poterunt, absque alia Astrologica: ex vi cuius cognoscat tempus fore tranquillum, & mare pacatum, quod ex syderum coniunctione deducit Astrologia: duplicem ergo cognitionem debet habere Nauticus, quamdam merè speculatiuam, ex vi cuius cognoscat syderum conjunctionem, quodve tempus hæc, & illa syderum coniunctio portendat; aliam, quâ ratione debet expandere vela, remos flectere, nauimque ducere; prior illa cognitio speculatiua est non practica, nec propria artis Nauticæ, posterior practica propriissimæque artis Nauticæ, verum quia Nauticus vtrâque indiget, & posterior priori regitur, & Astrologus nunquam indiget cognitionibus practicis, quæ ad Nauticam propriè spectant, Astrologia dicitur scientia subalternans; & Nautica, scientia subalternata, etiam si conclusiones practicæ artis Nauticæ in principia propria resoluuntur, & non dependant à conclusionibus Astrologiæ, quod propriè requiritur ad scientiam subalternatam.

10 Similiter Medicus duplicem cognitionem habet quædam est de humorum natura, de illorum complexione, de herbarum qualitate, & virtute sanatiua simplicium, atque mixtorum, quorum obiectum cognitio speculatiua est, & ad Philosophiam spectat; poterat autem cognitio de humorum natura, & de illorum incomplexione in corpore sanabili dici cognitio Medici subalternata Philosophiæ, quia tantum attingit in subiecto differentia accidentali contracta, quod Philosophia attingit in omni corpore, vtraque tamen cognitio tam subalternans, quàm subalternata speculatiua est, & secundum has cognitiones, quibus agnoscit Medicus complexionem humorum, & qualitatem naturam, & oppositionem cum aliis in corpore sanabili, verum est medicinam subalternari Philosophiæ, hoc tamen non est scientiam practicam speculatiuam subordinari, quia vt dixi tam cognitio subalternans, quàm subalternata speculatiua est. Alia est cognitio practica, quæ attingit modum medendi, hoc est, applicandi medicinas, & alia media ad sanitatem inducendam, & vtendi herbis illis, quas ex Philosophia nouit Medicus habere virtutem sanatiuam, quæ cognitio non subalternatur cognitioni speculatiuæ de virtute herbarum, humorum complexione & qualitatum naturâ, & oppositione, sed quælibet cognitio in principia propria resoluitur, dicitur tamè posterior hæc cognitio priori subalternata, quia Medicus non poterit opportunè applicare hanc herbam corpori medendo, si prius non cognouerit naturam herbe, & corporis medendi naturam. Neque ex eo quod moueatur Medicus ex cognitione complexionis huius corporis, & virtutis sanatiuæ huius medicinæ ad applicandam hanc medicinam huic corpori, infertur cognitionem complexionis huius corporis, aut cognitionem Medicinæ esse practicam, quia Medicus neque producit ex vi huius cognitionis complexionem corporis, aut Medicinam, sed mouetur ad applicandam medicinam corpori, sicuti mouetur Deus ex cognitione peccati ad infligendam poenam, & tamen cognitio de peccato in Deo practica non est, quia ad cognitionem practicam vt dicebam Punct. 2. non sufficit quod ex vi illius alius effectus producat, sed requiritur, quod ex vi illius medio voluntatis actu producat obiectum terminans talem cognitionem.

11 Obiicies primò: Principia aliarum scientiarum probantur à Metaphysica teste Aristotele 1. Physic. text. 8. & ad illam tanquam ad scientiâ vniuersalissimam pertinet probare omnium principia: ergo scientiæ omnes subalternantur Metaphysicæ. Respondeo Metaphysicam probare aliarum scientiarum principia demonstratione deducente ad impossibile deducendo ad duo contradictoria, negantes talia principia per principium vniuersalissimum quodlibet, est, vel non est, non verò demonstratione ostensiuâ, quâ demonstrat scientia subalternans principia subalternata, quando principia ista ex illius conclusione inferuntur.

12 Obiicies secundò: Theologiam subordinari Metaphysicæ, quia hæc agit de Deo, illa verò de Deo contracto per differentia accidentale extrinsecam, videlicet de Deo reuelato. Respondeo

Respondeo subiectum Theologia non esse Deum reuelatum, quia Theologia non infert: ergo Deus reuelatus est immensus, aut aternus: sed Deus secundum se, qui in Theologia applicatur intellectui per actum fidei innitens reuelationi. Addo, quod etiam Deus reuelatus esset obiectum Theologiae, non ideo Theologia esset subalternata Metaphysicae, quia differentia illa non se haberet per accidens respectu scientiae Theologicae, cum plura de Deo propter reuelationem demonstraret Theologia, quae Metaphysica non assequitur.

13 Obiicies tertio: Scientia Animastica agit de operationibus intellectus; Logica agit de eisdem operationibus ut directis: ergo Logica agit de obiecto scientiae Animasticae contracto per differentiam accidentalem: ergo Logica subordinatur scientiae animasticae. Respondeo Logicae agere de operationibus ut directis respectu tantam rationem formalem obiectum ipsam directionem, ac proinde respectu Logicae directio differentia accidentalis non est, sed essentialis siue respectu operationum secundum se accidentalis sit, siue essentialis.

14 Obiicies quarto: Aristoteles 1. Poster. cap. 9. ait scientiam subalternantem demonstrare propter quid, & scientiam subalternatam demonstrare quia: ergo demonstrationes scientiae subalternantis, & scientiae subalternatae non possunt eadem esse, neque in eadem principia ultimam resolui, cum demonstratio propter quid sit a causis, & demonstratio quia ab effectibus. Respondeo saepe Aristotelem vocare tantum demonstrationem propter quid omnium perfectissimam de subiecto adaequato totius scientiae, & reliquis omnes demonstrationes quia, etiam si in eadem principia illarum conclusiones resoluantur, & in hoc sensu dixit scientiam subalternantem demonstrare propter quid, quia demonstrat primam passionem de subiecto adaequato totius scientiae, & scientiam subalternatam demonstrare quia, ex eo quod nihil demonstrat de subiecto adaequato totius scientiae, semper enim agit de subiecto contracto per aliquam differentiam accidentalem.

PUNCTUM V.

De distinctione habitus in intellectu, scientiam, sapientiam, prudentiam, & artem.

1 Aristoteles 6. Ethicor. cap. 3. habitus animae diuinit in Intellectum, Scientiam, Sapientiam, Prudentiam, & Artem; quae diuinit in praesentiarum breuiter exponenda, ut singula membra diuinit nobis innotescant. Diuinit, quod in hac membra partitur, non comprehendit habitum intellectus quatenus se extendit ad facultatem, & virtutem, sed tantum Aristoteles definiuit habitum intellectus, quo anima afirmando, vel negando verum dicitur: ipse habitus in cognitionem veram in se inclinantis, qui habitus ab Aristotele virtus appellatur. Cum enim virtus sit dispositio perfecti & optimi, & in intellectu verum sit optimum, hinc est quod habitus qui disponit ad cognitionem veram virtus appellatur. Ex hoc fit in hanc diuisionem non venire opinionem neque fidem humanam, qui habitus ex se indifferentes sunt ad cognitionem veram, & falsam, utriusque enim actibus falsitas potest contingere. Dicuntur habitus quorum actibus potest veritas, falsitas contingere, facultates, quia ex vi illorum facultatem habet intellectus ad verum, & falsum, & quasi liber est ad utramque partem. Sic sentiunt Alexander initio Topicor. ubi ait facultatem in utramque partem disputare, & circa utramque partem disputationis versari, & Niphus cum Petro Victorino 1. Rhetor. cap. 1. ubi asserunt facultatem esse idem, ac vim, vel potestatem, quae versatur circa utramque partem de omni materia, vel probabiliter ut facit Topica, vel ornate ut Rhetorica, vel sophistice ut facit Sophistica, necessarii aut euidenter versari non potest, quia necessitas & euidentia dari non possunt circa duplicem partem contradictionis. Neque audiendi sunt Rhetores quidam quos refert Alexander in principio Topicorum, qui ut suam facultatem extollerent inanis gloriae cupidi, absque villo fundamento dixerunt Aristotelem 1. Rhetor. c. 4. Rhetoricam facultatem appellasse eo quod hominem in facultate constituit, ut illum reliqui colant & admirentur. Habitus erroris facultas non est, quia non est indifferens ad verum, & falsum, sed ex se ad falsum inclinatur, ex eo tamen potiori ratione ab hac diuisione reiiciendus, quia magis opponitur cum virtute, quam facultas. Et haec de toto diuinit.

Franc. de Guiedo, Philosoph. Tom. 1.

& falsum, sed ex se ad falsum inclinatur, ex eo tamen potiori ratione ab hac diuisione reiiciendus, quia magis opponitur cum virtute, quam facultas. Et haec de toto diuinit.

2 Primum membrum diuidentis quod est Intellectus aliqui a potentia intellectiua non distinguunt, verumtamen cum haec non sit habitus acquisitus, de quo agit Philosophus immerito in praesenti loco nomine intellectus potentia intellectiua desumitur. Melius sentit Albertus 6. Ethicor. tract. 2. cap. 18. ubi asserit intellectum significare habitum primorum principiorum, hoc est habitum, quo intellectus disponitur, & redditur promptus, ut bene versetur circa principia vniuersalissima, quae sunt intellectui euidentissima. Qui habitus iure optimo propter suam vniuersalitatem intellectus dicuntur, quia sicuti potentia intellectiua influit in actus omnium scientiarum, ab illa omnes isti dependent, sic aliquo modo habitus isti influunt in omnes actus cuiusvis scientiae, & ab illis horum veritas aliquo modo dependet, quia postquam quis illa, quae euidenter sunt nota proterius negat ad actus horum habituum reducitur, totaque res vsque ad haec prima principia resoluitur, & contra huiusmodi principia negantes infertur idem simul esse & non esse, quod contradicit principium illud vniuersalissimum implicat idem esse & non esse.

3 Nominem Scientiae non quaecumque demonstrationem, seu cognitionem euidentem intelligit Philosophus, sed illam quae speculatiue versatur circa obiectum, quod non potest sic, & aliter fieri, sed circa obiectum necessarium incorruptibile, & aeternum, ideo ab hoc membro diuidenti excluditur conclusio euidentis procedens ex aliquo principio sensuum euidentia praecognito, quod potuit aliter contingere, & non ita percipi; excluduntur etiam omnes scientiae practicae, quod ostendam inter explicandum ultimum distinctionis membrum. Quod explicat Albertus tract. 2. cap. 2. in 6. Ethic. ubi ait in vera scientia omnes arbitrari id, quod scimus non posse aliter se habere, hoc est ad veram scientiam necessarium esse ut obiectum non possit aliter se habere, quod idcirco est necessarium ad veram, & perfectam scientiam, quia ea quae sunt contingentia, habent esse ita debile, ut quando fiunt, non possimus alio modo cognoscere vtrum sint, vel non sint, nisi per sensum, neque possimus illa cognoscere in suis causis, quia cum causae possint illa producere & non producere nescimus vtrum illa produxerint necne, nisi per sensum, non autem per veram & propriam scientiam: propterea non potest esse obiectum scientiae, quod debet esse tale ut non possit aliter se habere.

4 Tertium membrum diuidentis est Sapientia quae secundum varias acceptiones solet intelligi. Primum pro congerie plurium, vel omnium scientiarum, quae in eodem homine reperiuntur, quae ratione hominem his scientiis instructum sapientem appellare solemus. Quomodo Arist. 1. Metaphys. cap. 2. vult hominem sapientem omnia eo modo, quo possibile est, scire. In hoc sensu videtur sumpsisse sapientiam Cicero in 4. Tuscul. & lib. 2. de officiis, quando dixit sapientiam esse rerum diuinarum, & humanarum causarumque, quibus haec res continentur, scientiam. Et hoc eodem modo videntur sumpsisse Philosophi, quando dicebant esse cognitionem rerum omnium, etiam vsque ad ultimas proprietates, quod vna tantum scientia praestare non potest, sed tantum omnium collectio.

5 Secundo sumitur Sapientia pro excellentia cuiuscumque scientiae vel artis, quo modo solemus vocare sapientem illum, qui ultra vulgarem modum alicuius facultatis notitiam assequutus est. Quo sensu videtur sapientiam accepisse Philosophus 6. Ethic. c. 7. quando dixit, sapientiam in artificibus illis attribui solemus, qui absolutissimi sunt, unde Phidiam sapientissimum marmorarium, & Polyctum sapientissimum statuarium dicere solemus. Huius acceptionis meminit S. Thom. 1. part. quaest. 1. art. 6. ubi inquit in vnoquoque genere sapientem illum appellari, qui altissimam illius rei causam considerat, ut in genere artifex qui formam domus disponit, dicitur sapiens Architectus respectu artificum inferiorum, qui dolant ligna, vel parant lapides. Et de hac sapientia videtur loquutus S. Paul. 1. Corinth. 3. dicens ut sapiens Architectus fundamentum posuit.

6 Tertio sumitur Sapientia pro scientia omnium perfectissima, secundum quam acceptionem illa in hac diuisione adduxit Aristoteles, qui eodem lib. 6. Ethic. c. 7. dicit sapientiam

E 2. tiam